

Դավիթ Պողոսյան

Հայաստանի պատմության թանգարան. Ուրվագծեր պլեյի քան մեկդարյա նվիրումի

Նկ. 1. Երվանդ Լալայան (1864-1931 թթ.):
Հայաստանի պատմության թանգարանի հիմնադիր-ղեկավար:

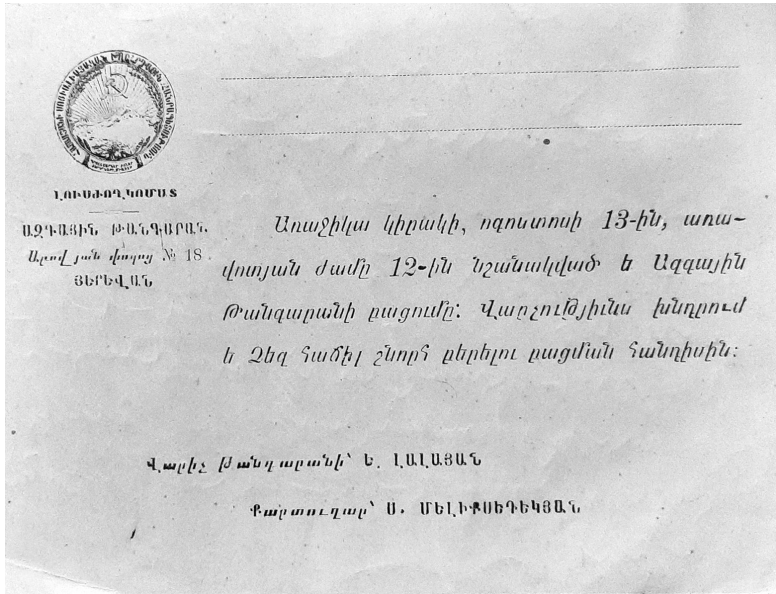
Նկ. 2. «Հայոց ազգագրական ընկերություն» թանգարանի
հնագիտական հավաքածուներից մեկը, 1909 թ.:

Նկ. 3. Հայ անվանի գեղանկարիչ Մարտիրոս Սարյան (1880-1972 թթ.):

Նկ. 4. Արևկան գիմնազիայի շենքը (1930-ական թթ.), որը խորհրդային տարիներին վերածվեց «կուլտուրայի տան», որի մի հարկվածում հիմնվեց Հայաստանի պարմության թանգարանը և դրա հիմնական հարկվածներից մեկում էլ գործում է մինչ այժմ:

Նկ. 5. Ազգային թանգարանի պաշտոնական քացման հրավիրարժույթներ, 1922 թ.:

Նկ. 6. Թանգարանի ցուցարաններից մեկը 1930-ական թթ.:

Նկ. 7. «Մասունցի Դավիթ» էպոսի 1000-ամյակին նվիրված ցուցահանդեսի ցուցարաններից մեկը, 1940 թ.:

Նկ. 8. Թանգարանի աշխատակազմը 1945 թ., փնտրեն Կարո Ղաֆադարյանի ղեկավարությամբ (երկրորդ շարքում, ձախից վեցերորդը), անվանի գրող Ավետիք Իսահակյանի (երկրորդ շարքում, ձախից հինգերորդը) և հայտնի արևելագետ Բորիս Պիտրովսկու (երկրորդ շարքում, ձախից երրորդը) հետ:

Նկ. 9. Նախկին արական գիմնազիայի շենքին միացված նոր կամարաշար հարկաբաժինը և Հայաստանի պարմության թանգարանի գլխավոր մուտքը, 1954 թ.:

Նկ. 10. Կարմիր բլուրից պեղված պղնձե մեծ կաթսայի (Ք. ա. 7-րդ դ.) վերականգնումը Վ. Ղազազյանի կողմից Հայաստանի պարմության թանգարանում, 1959 թ.:

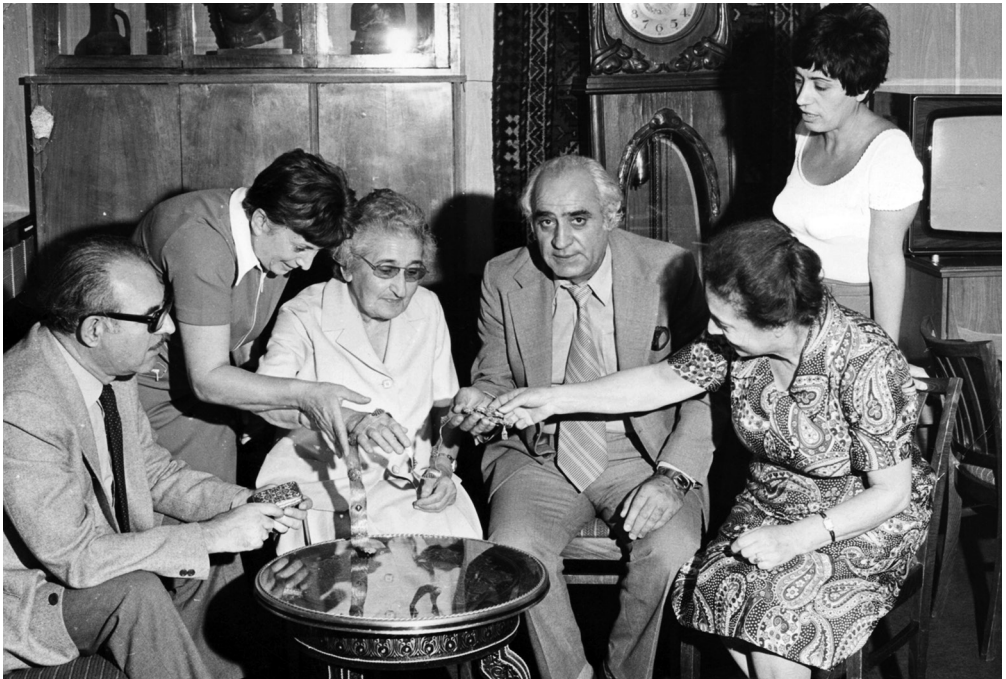
Նկ. 11. 1956 թ. Լճաշենի հնավայրից գտնված և Գ. Քոչոյանի նախագծով ու Ե. Ա. Ռամյանցի կողմից վերականգնված բրոնզեդարյան քառանիվ կամարածածկ դիակառքը 1958 թ. Հայաստանի պարմության թանգարանի ցուցասրահում:

Նկ. 12. Հայաստանի պարմության թանգարանի ազգագրական ցուցասրահներից մեկը 1973 թ.:

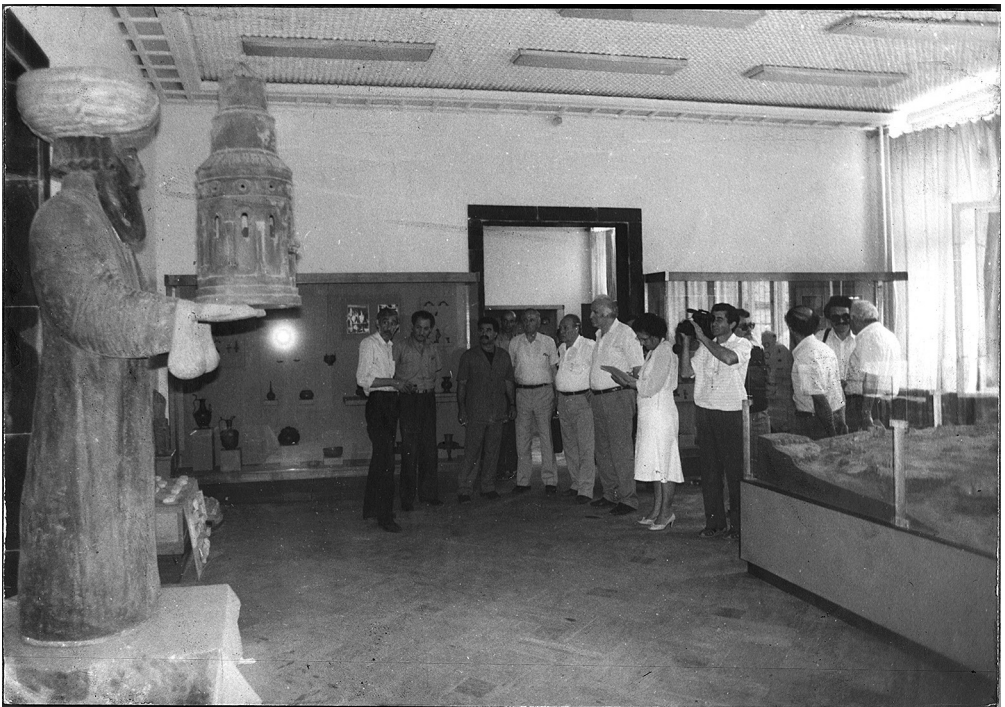
Նկ. 13. Թանգարանի գիրական անձնակազմը փնօրեն, ակադեմիկոս Միրոս Հասարայանի (երկրորդ շարքում, նստած, ձախից չորրորդը) հետ 1970-ական թթ.:

Նկ. 14. Թանգարանի փնօրեն Բ. Ղարիբյանը (ձախից չորրորդը) ավիրադրոնների ու թանգարանի աշխատակիցների հետ:

Նկ. 15. Թանգարանի շենքը 1975 թ., վերակառուցման վերջնափուլում:

Նկ. 16. Անիի պեղումների 100-ամյակին նվիրված մեծածավալ ցուցահանդեսի բացումը, որի շրջանակներում այցելուներին ներկայացվեց Գագիկ արքայի արձանի վերականգնությունը, 1993 թ.:

Նկ. 17. «Սուրբ Հայասրան» ցուցահանդեսի ներկայացումը Հայասրանի պարմության թանգարանում, ցուցարարներից մեկը, 2007 թ.:

Նկ. 18. Թանգարանի աշխատակազմը 2019 թ., թանգարանի մուտքի մոտ: Առաջին շարքում, ձախից հինգերորդը և վեցերորդը՝ Կրիստին Գրիգոր Գրիգորյան և Նախկին երկարամյա Կրիստին, կառավարման խորհրդի նախագահ Անելկա Գրիգորյան:

Նկ. 19. Թանգարանի ւրնօրեն Դավիթ Պողոսյանը 2020 թ. հոկտեմբերի 25-ին, ընթացող Արցախյան պատերազմի և համավարակի պայմաններում կազմակերպված «Պարիզ և իրավունք» ցուցահանդեսի արահում լեգենդար հրամանատար, գեներալ-մայոր Արկաղի Տեր-Թադևոսյանից ընդունում է նրան պատկանող հուշային սրերից մեկը:

Նկ. 20. 2022 թ. սեպտեմբերի 9-ին թանգարանի հիմնադրման օրը բացված «Հնագույն մարդու հեղքերով, քարի դար» խորագրով ցուցադրությամբ սկսվեց թանգարանի մշտական ցուցադրական տարածքների նորովի վերաբացումը երկարադուր արդիականացման աշխատանքներից հետո:

Նկ. 21. 2022 թ. հունիսի 14-ին Կալիֆոռնիայի Պոդոլյանսկի մեծ հանդիսավորությամբ թանգարանում ընդունեց Նորեյյան մրցանակի առաջին հայազգի դասիստետի, բժշկագիտության ոլորտի ամվանի ներկայացուցիչ, մոլեկուլային կենսաբան, նյարդաբան Արյուն Փաթախոյանին, ով իր նորեյյան մրցանակ մեդալներից մեկը նվիրեց և իր ձեռքով դրեց Հայաստանի պատմության թանգարանի ցուցադրանքի մեկում:

Նկ. 22. 2024 թ. սեպտեմբերի 21-ին թանգարանում բացվեց «Մայր աստվածություն. Անահիտից Մարիամ» խորագրով միջազգային ցուցահանդես, որի շրջանակներում առաջին անգամ վեց ամսով Հայաստանում ցուցադրվեց Բրիտանական թանգարանում պահվող Անահիտ աստվածուհուն վերագրվող բրոնզյա արձանից պահպանված գլխի և ձեռքի հատվածները, որոնք համադրվեցին թանգարանի վեց տասնյակից ավելի ուշագրավ ցուցանմաների հետ: Այս ցուցահանդեսով սկիզբ դրվեց թանգարանի նոր ձևաչափով միջազգային համագործակցությանն ու ցուցադրական աշխատանքներին:

Նկ. 23. Թանգարանի անձնակազմը թանգարանի դիմաց՝ փնտրեն Դավիթ Պողոսյանի գլխավորությամբ (առաջին շարքում, ձախից յոթերորդը), 2024 թ.:

Արուսյակ Ղազարյան

Հայաստանի պատմության թանգարան.
Մշակութային գանձարանի ցուցադրման դարավոր ավանդույթը

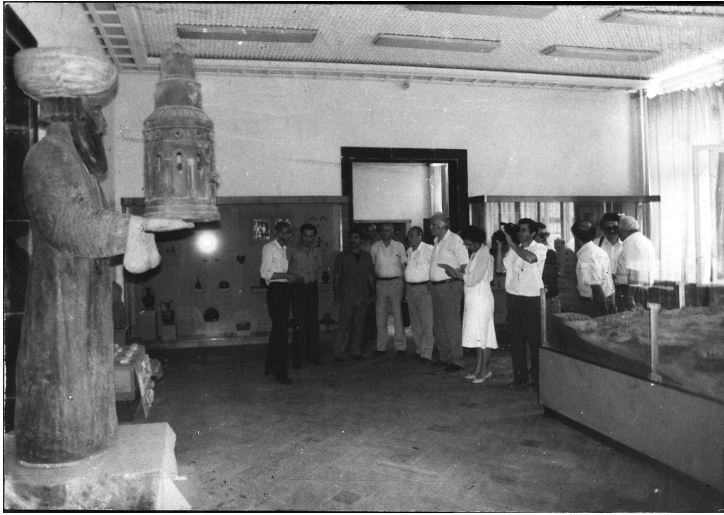
Նկ.1. «Սասունցի Դավիթ» ցուցադրություն.
Անիի ցուցասրահը, լուսանկարը՝
Ե. Ղուկասյանի, 1940 թ., ՀՊԹ N 318:

Նկ.2. Դելինի ցուցասրահ, լուսանկարը՝ Պողոս
Գրիգորյանի, 1948 թ., ՀՊԹ N 7518:

Նկ.3. «Հայ հասարակական-քաղաքական միտքը 19-րդ դարի կեսին». հատված ցուցադրությունից,
լուսանկարը՝ Պողոս Գրիգորյանի, 1961 թ.:

Նկ. 4. Ասիի պեղումների 100-ամյակին նվիրված ցուցահանդեսի բացումը, 1993թ.:

Նկ. 5. «Մուրք Հայաստան» ցուցադրություն, լրսանկարը՝ Medimax.am կայքից, 2007թ.:

Նկ. 6. «Գրի հավերժությունը» ցուցադրության սրահ, լրսանկարը՝ Վոսմ Հակոբյանի, 2012թ.:

Նկ. 7. «Դրվագներ ինքնության. տարագ» ցուցադրության սրահ, լուսանկարը՝ Կոսմ Հակոբյանի, 2021թ.:

Նկ. 8. «Արարարի հմայրի ներքո. գանձեր հին Հայաստանից» ցուցադրության սրահ, լուսանկարը՝ Արուսյակ Դազարյանի, 2022թ.:

Նկ. 9. «Մայր սարվածություն. Անահիտից Մարիամ» ցուցադրության սրահ, լուսանկարը՝ Ասատուր Եսայանցի, 2024թ.:

Սեդա Գալստյան

Հայաստանի պատմության թանգարանի
Նոր և նորագույն պատմության բաժնի գործունեության փուլերը

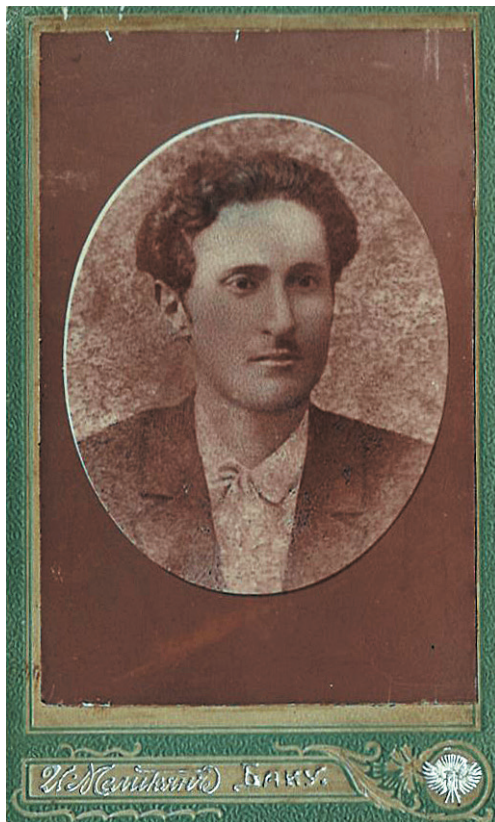
Նկ. 1. ՀԿԿ Կենտրոնի կուսպար բաժնի/1932թ. կենտրոնին կից կուսակցության պարմության գիտահետազոտական ինստիտուտի և նրա հեղափոխության թանգարանի մի խումբ հնագույն աշխարակիցներ թանգարանում, Առաջին շարքում՝ ձախից աջ՝ Անիկ Ղազարյան (հայերեն մեքենագրուհի), Ասահիբ Սարգսյան (գրադարանավարուհի), Մորոս Հասարայան (Կենտրոնին կից պարմության գիտահետազոտական ինստիտուտի դիրեկտորի տեղակալ, հեղափոխության թանգարանի վարիչ), Կարո Ղազարյան (ինստիտուտի դիրեկտոր), Մկրտիչ Ներսիսյան (ավագ գիտաշխարակից), Մարուսյա Խաչատրյան (հայերեն մեքենագրուհի): Երկրորդ շարքում կանգնած են՝ Վարդան Ավետիսյան (ավագ գիտաշխարակից), Մահակ Ասատրյան-Դինարյան (ավագ գիտաշխարակից), Սոնյա Միքայելյան (ոռու. մեքենագրուհի), Վարդիթեր Մելիքսեթյան (արխիվի աշխարակից), Շողիկ Փերոզյան (գրասենյակային աշխատող), Աստղիկ Հովհաննիսյան (հսկիչ հավաքարար), Արտաշես Շահինյան (տնտեսավար), 3-րդ շարքում կանգնած են՝ Երվանդ Խաչեյան (ավագ գիտաշխարող), Համո Գասպարյան (ավագ գիտաշխարող և հրահանգիչ), 1935 թ. դեկտեմբեր:

Նկ. 2. Հեղափոխության թանգարանի տնօրեն Ս. Մադաթելյանը, փոխտնօրեն Բ. Ղարիբյանը և գեներալ Խ. Ղամբարյանը թանգարանում, 1970 թ.:

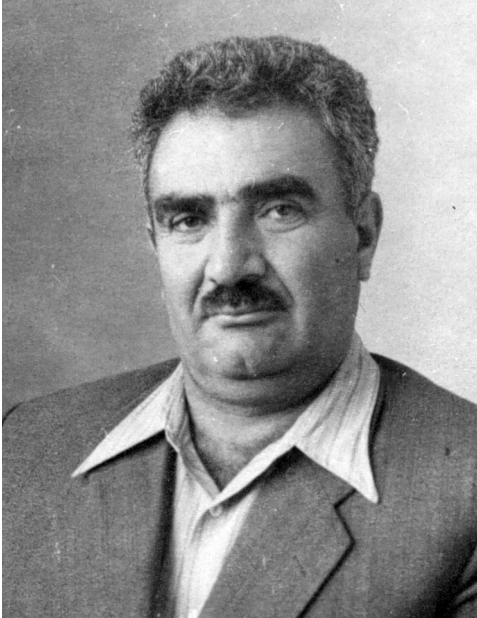
Նկ. 3. Լիբվայի Կենտրոնի քարտուղար Շնեցկուսի այցը Հեղափոխության թանգարան:

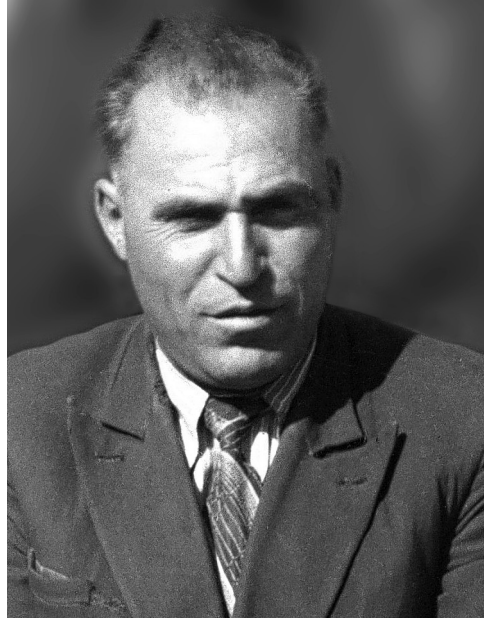
Նկ. 4. Դավիթ Ասանուն, հեղափոխության բաժնի վարիչ, Հեղափոխության թանգարանի առաջին տնօրեն, 1923 թ.:

Արմինե Զոհրաբյան

Հայաստանի պատմության թանգարանի Հնագիտության բաժինը

Նկ. 1. Կարո Ղաֆադարյան

Նկ. 2. Հարություն Մաացականյան

Նկ. 3. Թելմակ Խաչատրյան

Նկ. 4. Եվգենի Բալթորդյան

Նկ. 5. Հաագերներ Կ. Ղաֆադարյանը, Հ. Մազականյանը և Բ. Պիրոբովսկին Լճաշենում պեղումների ժամանակ, 1956 թ.

Նկ. 6. Շենգավիթ հնավայրի պեղումները, 1936 թ., ղեկավար՝ Եվ. Բայբուրդյան

Արինա Գրիգորյան

Թանգարանային արժեքների «վերակենդանացման բաժին», Հայաստանի պատմության
թանգարանի վերականգնման և կոնսերվացման լաբորատորիան

Նկ. 1. Վերականգնող Վահրին Հազազյան, վերականգնել է թանգարանի ցուցարահում, 1959 թ. Կարմիր բլրոյից պեղված բրոնզե մեծ կաթսան (Ք. ա. 7-րդ դ.)

Նկ. 2. 1956 թ. Լճաշենի հնավայրից գտնված և վերականգնված բրոնզեդարյան քառանիվ կամարածածկ դիակաքոբը 1958 թ. ցուցարահում:

Նկ. 3. Անոթ, (Ք. ա. 17-16-րդ դդ.), Հադին, կավ: Վերականգնումը՝ Թանգարանային առարկաների վերականգնման և ամրակայման լաբորատորիայի բաժնի վարիչ, վերականգնող Արինա Գրիգորյանի, վերականգնման փաթեթիվ 2024 թ.:

Նկ. 4. Քրեդան, (12-13-րդ դդ.), Դվին կավ: Վերականգնումը՝ Թանգարանային առարկաների վերականգնման և ամրակայման լաբորատորիայի վերականգնող Տաթևիկ Հարությունյանի, վերականգնման փաթեթիվ 2024 թ.:

Նկ. 5. Մարտականքի մոդել, (Ք. ա. 15-14-րդ դդ.), բրոնզ: Թանգարանային առարկաների վերականգնման և ամրակայման լաբորատորիայի վերականգնող՝ Տիմոֆեյ Բիչկով, վերականգնման փորձերիվ 2024 թ.:

Նկ. 6. Քոնքագարդեր, (Ք. ա. 23-22-րդ դդ.) Բարաշամբ, ոսկի: Վերականգնումը՝ Թանգարանային առարկաների վերականգնման և ամրակայման լաբորատորիայի վերականգնող Վերոգ Վարդանյանի, վերականգնման փորձերիվ 2023 թ.:

Կոնգեո, 19-րդ դ., Թիֆլիս

Նկ. 7. Վերականգնումը՝ Թանգարանային առարկաների վերականգնման և ամրակայման լաբորատորիայի ավագ վերականգնող՝ Մարո Հարությունյանի (վերականգնումից առաջ):

Նկ. 8. Թանգարանային առարկաների վերականգնման և ամրակայման լաբորատորիայի ավագ վերականգնող՝ Մարո Հարությունյանի, վերականգնման փորձերիվ 2018 թ.:

Նկ. 9. Գորգ, (19–20-րդ դդ.), Արցախ, բորո: Թանգարանային առարկաների վերականգնման և ամրակայման լաբորատորիայի վերականգնող Լիլի Մամիկոնյան, վերականգնման փառերթիվ 2022թ.:

Նկ. 10. Ոնգվենյարիում, (Ք. ա. 1-ին դար), Արյուշապ, մարմար: Վերականգնումը՝ Թանգարանային առարկաների վերականգնման և ամրակայման լաբորատորիայի բաժնի վարիչ, վերականգնող Արինա Գրիգորյանի, վերականգնման փառերթիվ 2022թ.:

Գևորգ Օրբելյան

Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների դերը
Երևանի զբոսաշրջության և թանգարանների զարգացման գործում

Pic. 1. Using a "TV Phone" at the Museum of Science and Industry, Chicago, early 1960's

Pic. 2. Holographic image of the great Armenian poet Hovhannes Tumanyan (2012)

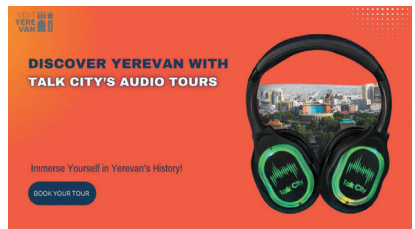
Pic. 3. Animated show on the model of Yerevan History Museum (2014)

Pic. 5. "Virtual conductor" orchestra (2017)

Pic. 4. Virtual guide (360 stories.com) at Martiros Saryan House-Museum (2014)

Pic. 6. Talk City audio-guide and audio tours (2022)

Pic. 7. Virtual exhibition "Dance with Swords or Sabre Dance" (2023)

Pic. 8. Travel to the past... When King Argishti himself tells about the foundation of Erebuni fortress, by ARLOOPA (2023)

Pic. 9. As part of the "In a Masterpiece's Virtual World" project, visitors to the Russian Art Museum can put on VR glasses, which will allow them to "appear" in the painting "Zoo" by the artist Boris Grigoriev and take a walk there. (2020)

Pic. 10. Collage by Parajanov is now available as a non-fungible token (NFT). The project involves Sergey Parajanov's house-museum 'Sharm Holding', augmented and virtual reality company "Arloopa" (2023).

Րիս. 4. Նեւստա շիտաւտ սւաճեբնո քրիճաւիտեան.

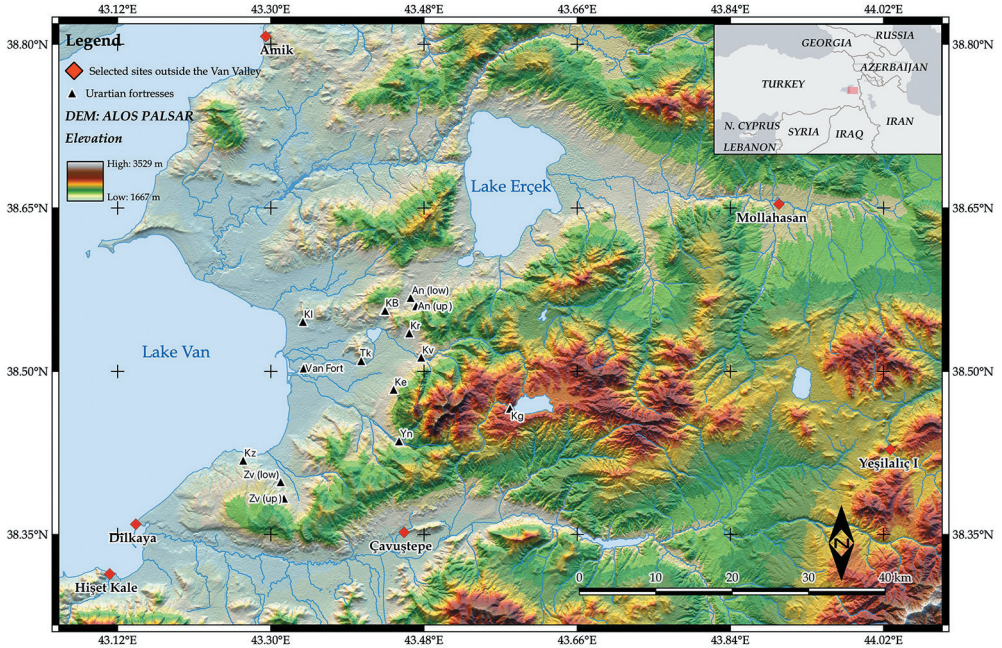
Րիս. 5. Քորտնիխա սնիմաւտ մերքի մաճա թոշիւա սւաճեբնո քրիճաւիտեան.

Րիս. 6. Տւեքրուք ճաւտ շոտոնա քորտնիխա.

Roberto Dan

Protecting the Capital. The Urartian Fortress of
of Çoravanis/ Kavuncu and the Defence of Van / Դժժա

Pic. 1. Distribution map of Urartian sites in the Van plain and its immediate surroundings (from Dan – Salaris 2022: fig. 1).

Pic. 2. Satellite image showing the location of the village above the Kavuncu site (from Google Earth 2024).

Pic. 3. View of the rocky spur hosting the site and the village.

Pic. 4. Remains of stepped wall foundations in the western part of the site.

Pic. 5. Remains of fortification walls in the western part of the site.

Pic. 6. The site's rock-carved entrance gate.

Pic. 7. Overhead view of the fortress's entrance gate.

Pic. 8. Overturned worked basalt stone block.

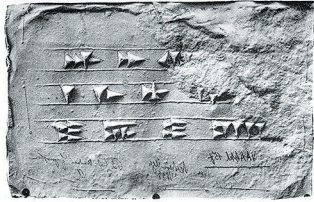
Pic. 9. Possible base of a rock-carved stele.

Pic. 10. Remains of a Urartian pithos.

Pic. 11. Kavuncu. Remains of an ancient wall with a stone foundation and mudbrick superstructure.

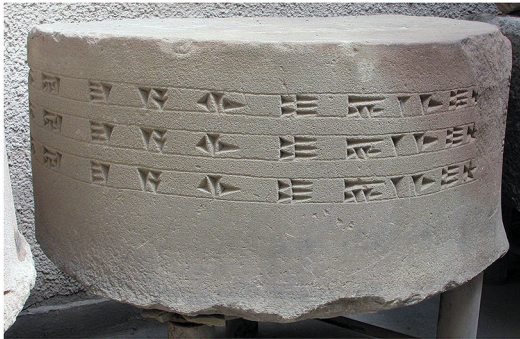
CTU A 5-53 FRAGMENT-1

CTU A 5-53 FRAGMENT-2

CTU A 5-53B

CTU A 5-54 FRAGMENT-1

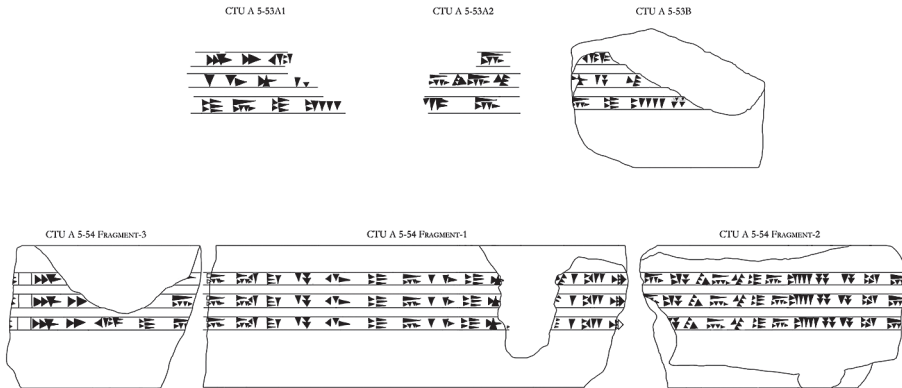

CTU A 5-54 FRAGMENT-2

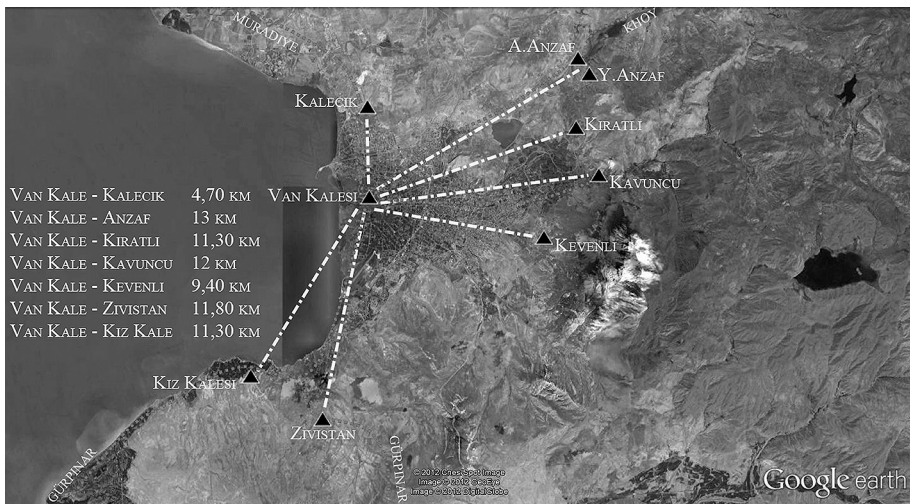

CTU A 5-54 FRAGMENT-3

Pic. 12. Photographs of King Menua's inscriptions from Kavuncu.

Pic. 13. Drawings of King Menua's inscriptions from Kavuncu.

Pic. 14. The ring of fortifications around the Urartian capital.

Նարինե Ծամանյան

Պարային մշակույթի նոր մոդել ստեղծելու գործընթացները
հարիրդային Հայաստանում 1930–1950-ական թթ.

Նկ. 1 - Լուսանկարը փրանսիորդ է ՀՀ ԳԱԱ Հասցիության և ազգաբնակչության ինստիտուտի րանսգիտության և փեսության բաժնի գիտաշխատող, րանագետ Սերգեյ Վարդանյանի իր facebook-յան էջից (սկսարդ նաև փրանսիորդ է իր facebook-յան էջում):

Նկ. 2 ՀՀ ԳԱԱ Հասցիության և Ազգաբնակչության ինստիտուտի արխիվ, Սրբոսկի Լիսիցյանի ֆոնդ, մանուկի ֆոնդ, ցուցակ 4, գրքո՞ 1: Խորհրդային արվեստ, օրգան ՀՍՄԿ Լուսողկոմարխի, 1935 թ. հոկտեմբերի 16, N 19 (47), հասարակական-քաղաքական-գեղարվեստական պարկերազարդ Երկշաբաթաթերթ, Խմբագրության հասցեն՝ Գրողների փուն, գիղը Օ կուպեկ, Советское искусство Орган КПП ССРА:

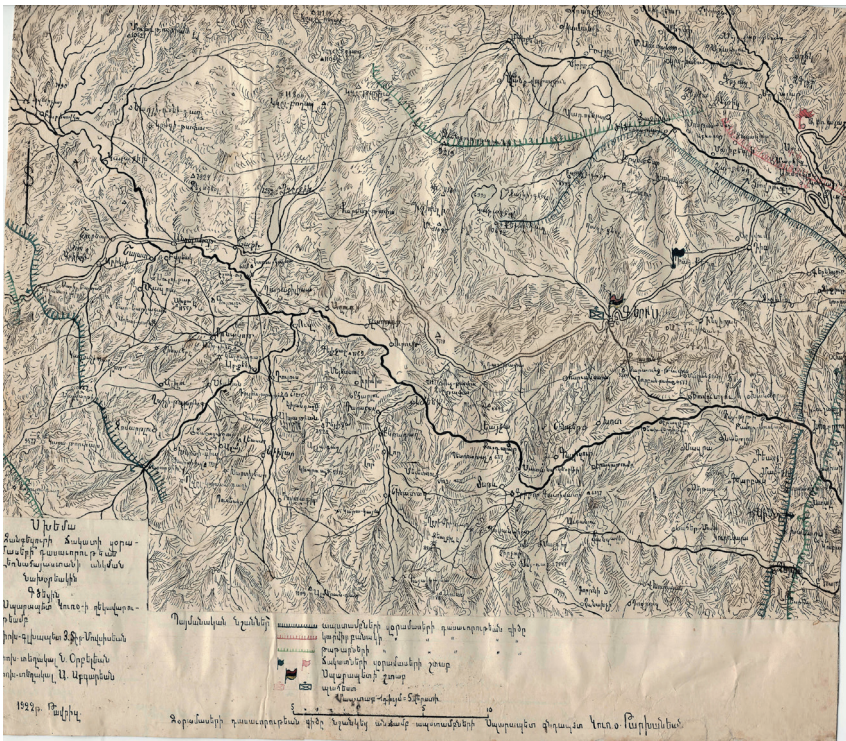

Նկ. 3. ԳԱԱ Հասցիության և Ազգաբնակչության ինստիտուտի արխիվ, Սրբոսկի Լիսիցյանի ֆոնդ, մանուկի ֆոնդ, ցուցակ 4, գրքո՞ 1: Вечерный Тифлис, 16 август, 1936, N 98:

Գոռ Հազարյան
Եւնահայաստանի Հանրապետության սահմանները

Քարտիկ 1. Հայաստանի Հանրապետության սահմանների սխեման՝ գրավված տերիտորիան ապարանքների կողմից

Քարտիկ 2. Հանգեղորի ճակատի զորամասերի դասավորության սխեման Լեւոնահայաստանի անկումն աւախորչակին